

Petr Kaňka: Jak jsme se nerozvinuli

prvnizpravy.cz/zpravy/politika/petr-kanka-jak-jsme-se-nerozvinuli

politika

Prožil jsem v jednom režimu polovinu života, v druhém, počítáno k letošnímu roku, druhou. Když jsem se nedávno ohlédl, napadlo mě: „Nerozvinuli jsme se.“ , píše Petr Kaňka v komentáři pro Prvnizpravy.cz.

Petr Kaňka

26. února 2023 - 07:20

Proč? Je to asi tím, že jsem si vzpomněl na vize o pozitivní proměně světa, které jsem měl jako dítě. Přál jsem si, aby se lidé měli rádi a vnímali násilí jako čiré zlo. Křiklavé rozpory života na naší planetě ke mně přicházely ze světa dospělých; často se hovořilo o možné další světové válce. Tehdy jsem věřil, že je možné, abychom se pozitivně rozvinuli.

Nemusím dlouho uvažovat, abych konstatoval, že ta druhá polovina mého života byla mnohem drastičtější – vyhazov z práce a zničení první vybudované kariéry, ostrakizace s ohledem na moje etické a politické názory, boj o každou korunu s nefér protivníky (záchrana byla v živnostenském listu), dramatický rozpad rodiny (pohrdání dětí) a nyní se dožívám bossingu ze strany státních institucí (povinné datové schránky, budou snad povinné občanské průkazy v mobilech, všelijaké požadavky na dokládání materiálů elektronickou cestou a v neposlední době orwellovská cenzura...). Prožil jsem na zlomu té půlky života ostrý střet životního osobního konceptu a společenského, přičemž to osobní stálo kvalitativně nad tím společenským. Co se to tedy začalo dít?

Všeobecná posedlost uchvacováním majetku i moci oslepila mnoho občanů a elity nehodlaly zůstat stranou; rezignovaly na nutnost vytvořit aktuální kodexy mravnosti. Verba movent, exempla trahunt. Knižní moudrost zůstala uvězněna na regálech knihoven. I dnes, kdy se velmi hlasitě hovoří o třetí světové válce, postrádám hlasy elitních osobností, které jako by se ponořily do bezčasí i se svým renomé. V režimu nazvaném „totalitní“ jsem pouze kličkoval před tlaky na vstup do KSČ a chránil se padnout do spárů StB. Nazval bych to optimistickou tragédií ve srovnání s tím, co se děje dnes. Kdo měl odvahu, mohl tehdejšímu režimu, s notnou dávkou švejkoviny, vzdorovat!

Co jsme se tedy nenaučili, proč jsme se nerozvinuli? Proč můj fenomenologický ponor do vlastního života signalizuje tak neoptimistický rozpor mezi řádem věcí a zhrouceným systémem? Mít prachy a moc převládlo nad být přínosný

nejen pro sebe, ale také pro společnost. Naštěstí už dnes vím, že prožívám kolaps civilizace; to jsem se ihned uklidnil.

Jednou z profesí jsem vysokoškolský pedagog. Učil jsem kritickému myšlení, ale mnozí studenti prošli procesem jako tabula rasa. Vzpomínám si na vzrušení, když se v šedesátých letech začalo kritické myšlení zdárně ujímat ve veřejném prostoru při odhalování politických zločinů v Československé socialistické republice. Socialismus v názvu republiky upomínal na konsolidaci komunistického režimu, která proběhla na přelomu 40. a 50. let 20. století, tedy v letech po „Vítězném únoru,“ jak převrat z roku 1948 nazývali sami komunisté. Lidé si kladli rozumné otázky jako: proč si komunisté popravili řadu vysoce postavených kádrů (navíc židovského původu), když k tomu nebyl právně obhajitelný důvod, jak je to s legitimitou vlády KSČ a dělnické třídy, když se vraždí političtí odpůrci jako byla Horáková nebo v neposlední řadě, proč komunisté ožebračili celý národ záludnou měnovou reformou, proč zlikvidovali i drobné živnostníky? A jak je to se samostatností v zemi, kde se roztahují sovětští poradci a agenti, co by mělo být obsahem života? Procitali jsme.

Kritické myšlení zkvalitňuje život. Díky bohatosti myšlenek z šedesátých let jsem přijal za své, že pokud chceme být moudří, nejdřív se musíme stát pošetilými a chtít věci téměř nemožné. Po převratu v roce 1989 jsme postupně usínali, až do stavu, který se jevil jako ochromení občanské emancipovanosti. Ekonomické a politické změny hnětly občany v somnambulní překrmenou masu. Dnes si díky tomu politické reprezentace mohou dovolit naprosto cokoli, aniž by masa hlasitě a energicky protestovala proti ubývání kvality lidského života. Hrozba války každým

dnem narůstá. Nerozvinuli jsme dostatečně lidskost (humanitu). O základní podmínce kvality života, o míru, jsme se přestali ve veřejném prostoru dost hlasitě bavit. Šeptáme. Kde zůstaly hlasy křesťanských elit, vědců a umělců, filozofů a akademických pracovníků? Tváříme se moudře a lžeme.

V 60. letech jsme také začali vnímat svoje kořeny. Jen namátkou: objevila se prorocká umělecká díla jako Škvoreckého román Zbabělci a Kunderův román Žert, filozof Kosík vydal Dialektiku konkrétního, ekonom Otta Šik teoretizoval o propojení vlastnictví soukromého a společenského, Forman natočil Černého Petra a Lásky jedné plavovlásky, Divadlo za branou nám ukazovalo v tragédiích, jaký by měl být náš svět. Společnost z té konfrontace nevycházela příliš dobře; nebyli jsme stateční, ani charakterní (mravní). Neměli jsme žádné vyšší ideály, za které by stálo zato umírat...Ale ve 20. století jsme se mohli opřít o sice krátkou éru první republiky, o to více nabitou podněty, které se v šedesátých letech zdály hodny následování. Zdálo se také, že chceme komunikovat ve veřejném prostoru bez cenzury, což se nám na maličkou chvíli do okupace vojsky Varšavské smlouvy podařilo. Chtěli jsme se naučit být solidární (neudávat se, pomáhat si v nouzi).

Po uplynutí 30 let jsme dospěli k převratu, společnost začala vzývat pravdu a lásku a to, že „nejsme jako oni.“ Zpozorněl jsem. A začal odporovat. Zavánělo to manipulací právě s kritickým myšlením. Bohužel se filozof formátu Kosíka včas nezjevil, a tak jsme se nenaučili odmítat absurdní fráze patřící do kategorie bulšitů (prof. František Koukolík). Pravda a láska nikdy nezvítězí na lži a nenávisti bez tvrdého boje. A bez trestu není pokání. Bitevní pole však bylo opuštěno, po uchwácení pozic a majetků bylo

nutné ochutnat všemožné požitky a užívat si. Kluci s holkama a konečně i beze strachu z perzekuce kluci s klukama a holky s holkama! Společnost obejmula nostalgická umělecká díla chrlená médii, solidarita pod návaly individuálních slastí ochrnula a naprosto ji nahradilo obludné sobectví (za co mě nezavřou, to mohu dělat, protože lež je silnější než pravda, neboť pravda málo kdy zvítězí, přinejmenším to trvá nekonečně dlouho).

Chtěl jsem se svého času soudit jako protiprávně odvolaný rektor International Art Campus Prague, s.r.o., ale jelikož firma zanikla, nebylo se soudit s kým (dones jsem vděčný paní právničce, která mě bez nároku na honorář zastupovala!). Slyšení v Senátu České republiky zůstalo bez odezvy, tudíž i solidarita osiřela. Kde tehdy zůstala „pravda a láska“ senátorů? Jak chceme hovořit o lásce, když se o sebe zjevně nezajímáme? Ani česká televize nepřijala aktuální námět na natočení dokumentu o zániku Literární akademie – International Art Campus Prague, s.r.o., který by v mnohém osvětlil zásadní problematiku soukromého školství. Zůstane i nadále ve tmě.

Pokud jde o nesolidaritu, je v poslední době jedním z mediálně přetřásaných příběhů, i před soudem se řešivšího, film „Muž, který stál v cestě“ podle scénáře režiséra Ivana Fíly, který ovšem svůj scénář nesměl realizovat (realizoval jej Petr Nikolajev). Nesporný příklad producentského násilí, měřeno ovšem metrem evropské režisérské asociace FERA. Prožíváme na otevřené scéně zahanbení a mezinárodní ostudu místo celospolečenské katarze. Místo toho, abychom se identifikovali s velkým tématem prezentovaným osudem Františka Kriegla, přední osobností pražského jara roku 1968, jediným členem čs. delegace, který odmítl podepsat Moskevský protokol a

jedním ze čtyř poslanců Národního shromáždění, kteří na podzim 1968 hlasovali proti přijetí smlouvy o „dočasném pobytu“ sovětských vojsk na území ČSSR, sledujeme marasmus ve filmařské branži, který devastuje Krieglův postoj, jenž zaslouží následování. Verba movent, exempla trahunt!

Nenaučili jsme se nejen solidaritě, ale nenaučili jsme se také dostatečné důstojnosti hodné lidských bytostí ve svobodné zemi. Ne požitky, ale tvrdá práce, ne nedostatek principů ve školském systému, ale řád založený na předávání zkušeností a náročném plnění studijních povinností, ne cenzura, ale otevřená konfrontace názorů vede k rozvíjení jedinců i společnosti. Myslím, že jsme také dostatečně nedefinovali, co je v našem případě politika svobodné země a kam až lze zajít, aby zůstala svoboda neznásilněna a lidská práva nedotčena. To je ovšem velmi složitá filozofická a politická otázka.

Hledali jsme své kořeny a díky okupaci Československa v srpnu 1968 a následným historickým událostem jsme se začali stydět za svoje slovanské geny. Řekl bych, že se dnes většina občanů chce považovat za Kelty. Kde jsou časy Leoše Janáčka, který napsal nezapomenutelnou světovou symfonickou skladbu Taras Bulba, jednu z mnoha jeho skladeb inspirovaných slovanofilstvím a rusofilstvím? Jak by se tento vlastenec cítil v dnešní době? Možná by se nakonec přišlo na to, že Taras Bulba měl keltské kořeny...tím chci jenom říci: pokud pod tlakem aktuálních nepříznivých historických kontextů zcela přeinterpretujeme dějiny naší země, příčiny a důsledky klíčových událostí, protože učitelé se dnes zdráhají učit soudobé dějiny za strachu z fízlování, aby neřekli něco, co

by se mohlo podobat tak zvané konspirační teorii, kterou pranýřuje politický establishment, zabloudíme a ztratíme se ve vlastních dějinách; ani palcát Jana Žižky nás už nezachrání. A když už jsem u Janáčka, tak ještě připomenu jeho operu Z mrtvého domu, kterou vytvořil překladem a úpravou stejnojmenného románu Fjodora Michajloviče Dostojevského z roku 1862. Dílo překypující soucitem a lítostí nad utrpením trestanců spravedlivě i nespravedlivě odsouzených do sibiřského lágru.

Možná jsme také otupěli k soucitu a milosrdenství, ale to se dostáváme k těžkému kalibru nematerialistického vztahu k životu, kde má dáti a dal nepřevažuje nad odpustil a rozdělil se. K duchovnosti je třeba se rozvinout. Mohl bych jmenovat řadu evropských audiovizuálních děl, která aktuálnost duchovnosti života dnešní doby osvětlují, nalézají a předávají publiku.

Petr Kaňka: Ideály a prachy

Notoricky známý frajtr, který se stal v sousední zemi kancléřem a posléze neomylným vůdcem, vdechl svému národu démonickou nenávist k Židům, Slovanům a cikánům, podle něho méněcenným rasám. Našel proti nim zbraň v podobě Cyklonu B. Holokaust je natolik málo pochopitelný fenomén, že je nutné zajet do Osvětimi a tam na vlastní kůži zkusit projít jeho nástroje až ke spalovacím pecím vyhozeným nacisty do povětří. Všechna ta místa byla do osvobození Osvětimi Rudou armádou plna zubožených bytostí, které jen málo připomínaly lidi, jež byly střezeny dobře živenými a nažehlenými vězeňskými jednotkami. A kdo viděl Lanzmannův dokumentární seriál Šoa, téměř jako by tam byl...pouze ale téměř! Jen nenormální a

nemocný člověk by necítil touhu nikdy neopakovat takovou historii a netoužil po trvalém míru, jenž je jedinou překážkou všem dalším holocaustům.

Naučili jsme se dostatečně silně být vděční za mír? Naučili se tady lidé ve školách, že každý konflikt nejdříve pomalu doutná, třeba jako excesy náboženské nenávisti před třicetiletou válkou, nacionální hnutí porobených národů v Rakousku - Uhersku před první světovou válkou nebo nacionalistická expanze zmíněného vůdce ve střední Evropě před vypuknutím druhé světové, která byla v podstatě jen pokračováním té první? A evropští politici před Mnichovem a v Mnichově jednali s vůdcem a ustupovali mu. Naprosto špatně a osudově se mýlili v úsudku o vývoji další politické situace v Evropě. Politici se pletou a za to platí občané celé Evropy. **Neutvrzujme se v domnění, že světoví politici nyní činí bezchybné závěry. Spíše připusťme, že se velmi často mýlí a zaplatíme za to.**

Anselm Grün v útlé knížce Vánoční rozjímání píše: „Psychologové dnes hovoří o dítěti, které ve svém nitru nosí každý z nás. Každý z nás byl jako dítě někdy zrazen nebo zklamán ve svých nadějích a tužbách po bezpodmínečné lásce. Jako dospělí se musíme s tímto poraněným dítětem v nás potkat a převzít za ně odpovědnost, pečovat o ně a hojit jeho rány“. (str. 84 – 85).

Není si špatné připomenout úděl lidských bytostí, zraňovaných od dětství mnoha okolnostmi, tak křehkých a stále ohrožovaných, aby se někde v koutku naší mysli neobjevila otázka po smyslu rozšiřování utrpení člověka, kterého je i tak dost. Je třeba si připomenout, že soužití se musíme pořád učit, mírnit své vášně, nelásky a nenávisti, odkládat zbraně a vzít do hrsti všechn rozum a vůli k

jednání. Mír jsme se nenaučili a ani se ho naučit nemůžeme. Můžeme se jen všemi silami snažit k němu přispět. Je to přece jenom nejvyšší ideál hodný rozvinutí.

(rp,prvnizpravy.cz,foto:arch.)

**Líbil se Vám tento článek?
Nezávislost naší redakce můžete podpořit peněžitým darem převodem na účet**

Pro platby ze zahraničí: IBANCZ5601000000438974200277
BIC / SWIFT kódKOMBCZPPXXX

Děkujeme, že nás podporujete!